

FINANSTILSYNET
THE FINANCIAL SUPERVISORY
AUTHORITY OF NORWAY

RSM NORGE AS
Postboks 1312 Vik
0112 OSLO

Vår referanse
25/11216
Deres referanse

18.12.2025

Tilsynsrapport

1 Innledning

Finanstilsynet har gjennomført tilsyn med RSM Norge AS, org.nr. 982 316 588. Finanstilsynet gjennomførte møter med revisjonsforetaket i perioden 6. til 10. oktober 2025. Denne tilsynsrapporten bygger på Finanstilsynets foreløpige rapport fra 4. november 2025 og revisjonsforetakets kommentarer til denne fra 12. desember 2025.

2 Finanstilsynets oppsummering

Finanstilsynet mener at det er brudd på revisorloven ved:

- manglende oppfølging av funn etter gjennomførte overvåkningskontroller,
- revisjon av forventet tap på utlån og manglende godkjenning ved levering av tilleggstjenester til en bank, og
- revisjon av varelager for seks revisjonsklienter

Det fremgår av tilsvaret at revisjonsforetaket tar Finanstilsynets merknader til etterretning. Revisjonsforetaket har i sitt tilsvarede redegjort for utførte og planlagte tiltak rettet mot de områdene hvor det var merknader. Finanstilsynet vil følge opp tiltakene i senere tilsynsvirksomhet.

3 Nærmere om tilsynet

Tilsynet er en del av tilsyn med revisjonsforetakene som reviderer foretak av allmenn interesse, se revisorloven § 1-2 sjette ledd. Finanstilsynet skal utføre kvalitetskontroll med slike revisjonsforetak minst hvert tredje år, se revisorloven § 12-1, jf. revisjonsforordningen artikkel 26 nr. 2 bokstav a.

Formålet med tilsynet var en vurdering av revisjonsforetakets overvåkningsaktiviteter på områdene uavhengighet, aksept og fortsettelse, gjennomføring av oppdrag og attestasjoner. I tillegg kontrollerte Finanstilsynet revisjonen av et foretak av allmenn interesse og utvalgte områder ved revisjon av varelager for et antall utvalgte oppdrag.

Finanstilsynet har merknader til oppdrag A til G.

4 Finanstilsynets vurderinger

4.1 Forhold i foretaket

Revierstredet 3
Postboks 1187 Sentrum
0107 Oslo

Telefon 22 93 98 00
post@finansstilsynet.no
finansstilsynet.no

Saksbehandler
Cato Grønnem
Dir. tlf. 22 93 98 25

4.1.1 Manglende oppfølging av funn i kvalitetsstyringssystemet

Konklusjon

Revisjonsforetaket har ved gjennomføring av overvåkingskontroller avdekket flere mangler i revisjonsutførelsen. Revisjonsforetaket har ikke iverksatt tilstrekkelige tiltak for å sørge for at manglene utbedres. Forholdet er grovt brudd på revisorloven § 7-1 femte ledd.

Begrunnelse

Revisjonsforetaket har over tid hatt syklisk overvåkingskontroll av utførte revisjonsoppdrag. Dette er en årlig gjennomgang. Revisjonsforetaket har selv over flere år avdekket vesentlige svakheter i revisjonsutførelsen i enkeltoppdrag. Tiltakene har i hovedsak vært opplæring/kursing. Videre har tiltakene vært økonomiske tiltak i form av mindre trekk i overskuddsandel for de oppdragsansvarlige revisorer, krav om rotårsaksanalyse, fornyet kvalitetskontroll påfølgende år og utpeking av oppdragskontrollør på utvalgte oppdrag.

Revisjonsforetaket har imidlertid ikke iverksatt tilstrekkelige tiltak overfor oppdragsansvarlige revisorer som har hatt gjentatte og alvorlige svakheter i yrkesutøvelsen over tid. Manglende gjennomføring av tiltak som er egnet til å utbedre avdekkede svakheter i oppdragsutførelsen er et brudd på revisorloven § 7-1 femte ledd. Svakheterne er betydelige i antall og flere av svakheterne har vært avdekket over flere år uten at tilstrekkelige tiltak er iverksatt. Finanstilsynet mener derfor at bruddet er grovt.

Revisjonsforetaket har senere år økt omfanget av overvåkingskontroller og gjennomført adekvate tester som blant annet har dekket flere vesentlige mangler på områdene; fortsettelsesvurdering, aksept, attestasjon av egenkapitaltransaksjoner og uavhengighet.

Revisjonsforetaket har under tilsynsprosessen redegjort for utførte og planlagte tiltak for å sørge for at avdekkede mangler utbedres, herunder kursing, reviderte revisjonsprogrammer og veiledningstiltak samt oppdatere retningslinjer for tiltak overfor oppdragsansvarlige revisorer.

Revisjonsforetaket har i sitt tilsvarende også redegjort for at revisjonsforetaket har inngått avtale om fremtidig overdragelse av revisjonsvirksomheten, og at enkelte av de planlagte tiltakene vil bli fulgt opp i det konsoliderte selskapet. Finanstilsynet tar redegjørelsene til etterretning, men finner grunn til å minne om at merknader etter kvalitetskontroll skal rettes uten ugrunnet opphold, se revisorloven § 13-1 tredje ledd.

4.2 Kontroll av revisjonsoppdrag

4.2.1 Oppdrag A

4.2.1.1 Revisjon av forventede tap på utlån

Konklusjon

Finanstilsynet mener at det er flere mangler i revisjonen av en bank. Finanstilsynet mener videre at revisor ikke har utvist tilstrekkelig profesjonell skepsis ved gjennomføring av revisjonen. Det foreligger brudd på revisorloven § 9-4 tredje ledd første punktum, tredje ledd bokstav e og fjerde ledd.

Begrunnelse

Banken beregner tap på utlån basert på reglene i IFRS 9 punkt 5.5. Forventet tap på utlån i trinn 3 er basert på en individuell beregning, og en modellberegning som benyttes i trinn 1 og trinn 2. Revisors begrunnelse for at det foreligger særskilt risiko er at det er risiko for undervurdering av tapsavsetningen.

Modellen som benyttes i trinn 1 og 2 beregner tap basert på PD (probability of default), LGD (loss given default) og EAD (exposure at default). PD og LGD er definert som viktige forutsetninger. LGD fastsettes basert på en matrise som hensyntar LTV (loan to value) og type utlån/sikkerhet. LGD varierer fra 0 prosent til 50 prosent ved usikrede lån. Finanstilsynet har vurdert revisjonshandlingene knyttet til LGD-matrisen og LTV.

LGD-matrisen

Revisor har innhentet et notat banken har utarbeidet om IFRS 9-modellen. Det fremkommer der at LGD-matrisen er fastsatt basert på beste skjønn og erfaringstall fra andre banker. Det fremkommer at banken har for lite erfaringsgrunnlag for å kunne gjøre en egen validering, at det er svært få sammenlignbare banker, at det er begrenset informasjon tilgjengelig, men at det ikke er indikasjoner på avvik basert på det begrensede datagrunnlaget som foreligger.

Revisor har sammenlignet gjennomsnittlig LGD i banken opp mot gjennomsnittlig LGD i en bankallianse. Revisors konklusjon er at LGD er høyere i banken enn i den sammenlignbare bankalliansen, men at avviket går i motsatt retning av et annet avvik revisor avdekket.

Finanstilsynet mener revisors handlinger ikke er tilstrekkelige gitt at revisor har ansett dette som en viktig forutsetning i beregningen av estimatet som er en særskilt risiko. Notatet til banken indikerer at det er svært høy usikkerhet. Revisors revisjonshandlinger skal ta hensyn til at jo høyere den anslåtte risikoen for vesentlig feilinformasjon er, desto mer overbevisende må revisjonsbeviset være, se ISA 330 punkt 7b. Revisors analyse fremstår mer som en risikovurderingshandling enn som en analytisk kontrollhandling ettersom den ikke oppfyller kravene i ISA 520 punkt 5. I bankens notat fremgår det at det er få sammenlignbare banker. Revisor skulle begrunnet nærmere hvorfor det er valgt å sammenligne med bankalliansen, eventuelt hvilken betydning forskjellene har.

LTV

LTV er forholdet mellom størrelsen på lånet og verdien på pantet. Panteobjektene verdi har dermed direkte betydning for fastsatt LGD og dermed størrelsen på tapsavsetningen. Revisors forståelse og vurdering av prosessen for verdsettelse av panteobjekter er ikke dokumentert ut over at sikkerheter blir gjennomgått minimum en gang pr år. Finanstilsynet mener at bankens prosess for verdsettelse av sikkerheter skulle vært nærmere kartlagt og vurdert av revisor fordi den har stor betydning for estimert tap.

Under tilsynet opplyste revisor til Finanstilsynet at verdsettelse av sikkerheter er vurdert som en del av kontrollen "kontroll av kredittsaker og depotdokumenter". I kolonnen "vurdering av sikkerheter" fremkommer det informasjon om hvilke sikkerheter som er lagt til grunn. For enkelte av engasjementene har revisor notert at "sikkerhetene anses å være tilstrekkelige". Det er uklart om revisor har påsett ytterligere dokumentasjon enn det som fremgår av saksnotater (eksempel takst, verddivurdering) eller om revisor kun har lagt informasjon i saksnotater til grunn. I andre handlinger er også saksnotater innhentet, men det er uklart hvilke handlinger revisor har gjort knyttet til sikkerheter utover å påse det som fremgår av saksnotatet. Dette gjelder også revisors gjennomgang av lån i trinn 3.

Finanstilsynets oppfatning er at revisor ikke har gjort tilstrekkelige revisjonshandlinger knyttet til sikkerheter. Sikkerheter har stor betydning for avsatt tap. Finanstilsynet mener det er brudd på revisorloven 9-4 tredje ledd første punktum, se ISA 540 punkt 24 b.

Øvrige svakheter i revisjonen

Finanstilsynet mener det er andre forhold som skulle medført nærmere vurderinger fra revisor:

- I arbeidspapiret "Skyving på mislighold" har revisor innhentet saksnotater for flere engasjement i trinn 1 og vurdert om det er indikasjoner på betalingslettelser eller UTP (Unlikely to pay) som tilsier at engasjementene skulle vært i trinn 2 eller 3. Finanstilsynet har vurdert ett av disse. I saksnotatet har banken notert at kundens revisor har "bemerkninger til verdsettelse av eiendeler". Revisor har kun kommentert "Forlengelse og

økning i påvente av oppføring og salg av eneboliger. Prosjektet har dratt ut i tid". Finanstilsynet viser til at ett av kriteriene som vil medføre migrering til trinn 2, jf. bankens årsregnskap, er "årsregnskap er ikke levert eller viser tap/ negativ egenkapital eller har revisjonsmerknader". Finanstilsynet mener revisor skulle vurdert om kriteriet for trinnmigrering var oppfylt. I saksnotatet fremgår det også at PD er 1 prosent og et søk på lånekunden i offentlige register viser at lånekundens revisor i regnskapet har presisert usikkerhet om fortsatt drift. Dette er ikke avdekket av revisor. Finanstilsynet viser til at et av kriteriene for trinn 3 er "vesentlige finansielle problemer".

- I arbeidspapiret "WL pr. 31.12.2024" har revisor også gjennomgått saksnotater og vurdert avsetningen. Av 28 engasjement på watchlist er seks i trinn 1 og revisor har kommentert "Tidligere utfordring, ajour nå" for alle disse. For et av engasjementene har lånekundens revisor presisert vesentlig usikkerhet om fortsatt drift. Dette engasjementet er i trinn 1. I et annet engasjement har lånekundens revisor tatt forbehold på eiendelenes verdier. Finanstilsynets oppfatning er at selv om lånekundene er ajour med betaling, så foreligger det andre forhold som skulle vært nærmere vurdert av revisor.

På grunn av manglene i revisjonen av LGD, LTV og de øvrige manglene, er Finanstilsynets oppfatning at det ikke er innhentet tilstrekkelig og hensiktsmessig revisjonsbevis for tap på utlån. Det er brudd på revisorloven § 9-4 tredje ledd bokstav e.

4.2.1.2 Levering av tilleggstenester til banken

Konklusjon

Revisor leverte flere tilleggstenester uten at disse var forhåndsgodkjent av revisjonsutvalget til banken. Det er brudd på revisorloven § 12-1, se revisjonsforordningens artikkel 5 nr. 4.

Begrunnelse

Levering av tilleggstenester til et foretak av allmenn interesse kan være en trussel mot revisors uavhengighet og objektivitet. Styret og revisjonsutvalget har lovpålagte plikter i denne sammenheng, i tillegg til revisors plikter og ansvar.

Revisjonsutvalget har blant annet plikter etter allmennaksjeloven § 6-43 første ledd bokstav e og f. Revisjonsutvalget skal vurdere og overvåke revisors uavhengighet etter revisorloven og revisjonsforordningen, særlig at tjenester er levert i samsvar med revisjonsforordningen artikkel 5 og vurdere revisors bekreftelse av uavhengighet og gjennomføre drøfting, som angitt i revisjonsforordningen artikkel 6 nr. 2.

For banker finnes tilsvarende i finansforetaksloven § 8-19 andre ledd bokstav e om revisjonsutvalgets oppgaver. Denne bestemmelsen må også ses i sammenheng med de plikter som påhviler styret i finansforetak, se finansforetaksloven § 8-17 andre ledd, andre punktum: "Finansforetak skal ikke gi revisor arbeidsoppgaver som kan skape tvil om revisors uavhengighet og objektivitet".

Revisors plikter på området følger av revisorloven og revisjonsforordningen. Finanstilsynet mener at revisor ikke har oppfylt sine plikter etter revisjonsforordningen artikkel 5 nr. 4.

I revisjonsfilen fremgår det at revisor mottar "ad. hoc løpende forespørsler om klargjøring av regelverk på enkelte områder innen IFRS og annet fra daglig leder og ledelse" og at dette ikke anses å påvirke uavhengigheten fordi det ikke tas beslutninger eller legger premisser. I rapport til revisjonsutvalget fremgår det vedrørende tilleggstenester at "RSM Norge AS har ikke levert tilleggstenester som medfører noen trussel mot vår uavhengighet, hverken i form eller omfang, og samsvarer med de tjenester som revisjonsutvalget tidligere har vurdert som aksepterte tjenester levert av valgt revisor". I revisjonsplanen presentert for RU fremgår det at "Revisjonsutvalget har tidligere tatt stilling til følgende tjenester fra revisor (...) 4. Løpende dialog vedrørende

regelverksforståelse innenfor IFRS, soliditet, likviditet og bankregulatorisk". Det fremgår ikke av kommunikasjonen nærmere om tjenestenes art eller hvilket omfang og honorar som godkjennes.

Alle tilleggstjenester skal godkjennes av revisjonsutvalget før levering. Forhåndsgodkjenning av tilleggstjenester er grunnleggende for å verne om revisors uavhengighet og objektivitet ved revisjon av foretak av allmenn interesse. I dette tilfeller fremgår det kun overordnet at revisor kan ha løpende dialog med banken om regelverksforståelse innenfor en rekke ulike tema. Omfang og detaljgrad av revisors involvering fremgår ikke. Revisor har oversendt styreprotokoller til Finanstilsynet hvor det fremgår at revisors rapporter er tatt til etterretning. Revisor har imidlertid ikke gitt revisjonsutvalget tilstrekkelig beslutningsunderlag og protokollene er ikke tilstrekkelig godkjenning etter revisjonsforordningen.

Forhåndsgodkjenning fra revisjonsutvalget er en forutsetning for at tjenesten skal være lovlig når den leveres. Tjenestenes art og omfang har ingen betydning for om slik godkjenning skal innhentes. Når revisor ikke overholder sine plikter og rettidig fremlegger tjenestens art og omfang for revisjonsutvalget, fratas revisjonsutvalget sin mulighet til å utføre sine lovpålagte plikter etter allmennaksjeloven § 6-43 og finansforetaksloven § 8-19. Revisors uavhengighet er grunnleggende, og overholdelse av pliktene på området er avgjørende for tilliten til revisjonen.

Manglende forhåndsgodkjenning av leverte tilleggstjenester er brudd på revisorloven § 12-1, se revisjonsforordningens artikkel 5 nr. 4.

4.2.2 Oppdrag B - G

Konklusjon

På oppdrag B og C har ikke revisor vært til stede ved den fysiske varetellingen. Dette er brudd på revisorloven § 9-4 tredje ledd første punktum, jf. ISA 501 punkt 4 (a).

På oppdrag D og E har ikke revisor vært til stede ved den fysiske varetellingen og heller ikke utført alternative revisjonshandlinger for å innhente tilstrekkelig og hensiktsmessig revisjonsbevis for varelagerets eksistens og tilstand. Disse forholdene utgjør grovt brudd på revisorloven §§ 9-4 tredje ledd bokstav e og 9-4 tredje ledd første punktum, jf. ISA 501 punkt 4 til 7.

På oppdrag F har ikke revisor innhentet skriftlig bekreftelse på varelageret fra tredjepart. Dette utgjør brudd på revisorloven §§ 9-4 tredje ledd bokstav e og 9-4 tredje ledd første punktum, jf. ISA 501 punkt 8.

På oppdrag G har ikke revisor innhentet tilstrekkelig revisjonsbevis for hvorvidt endringer i varelageret mellom telledatoen og datoen for regnskapet er behørig registrert. Dette er brudd på revisorloven § 9-4 tredje ledd bokstav e og § 9-4 tredje ledd første punktum, jf. ISA 501 punkt 5.

Begrunnelse

Når varelageret utgjør en vesentlig post i balansen skal revisor innhente tilstrekkelig og hensiktsmessig revisjonsbevis for varelagerets eksistens og tilstand, jf. revisorloven § 9-4 tredje ledd bokstav e. Dette skal blant annet gjøres ved å være til stede ved den fysiske varetellingen, med mindre det ikke er gjennomførbart, jf. ISA 501 punkt 4 (a). Dersom det ikke er gjennomførbart for revisor å være til stede ved den fysiske varetellingen, skal revisor utføre alternative revisjonshandlinger for å innhente tilstrekkelig og hensiktsmessig revisjonsbevis for varelagerets eksistens og tilstand, jf. ISA 501 punkt 7. Dersom dette ikke er mulig, skal revisor modifisere konklusjonen i revisjonsberetningen i samsvar med ISA 705, jf. ISA 501 punkt 7.

Når det gjelder oppdrag B og C har ikke revisor vært til stede ved den fysiske varetellingen. Revisor har deltatt på varetellingen ved bruk av Face Time, men det fremgår ikke av revisors arbeidspapirer at det ikke var gjennomførbart å være fysisk til stede. På dette grunnlaget mener Finanstilsynet at revisor skulle vært til stede ved den fysiske varetellingen. Det foreligger brudd på revisorloven § 9-4 tredje ledd første punktum, jf. ISA 501 punkt 4 (a).

Når det gjelder oppdrag D og E har ikke revisor vært til stede ved den fysiske varetellingen og heller ikke utført alternative revisjonshandlinger for å innhente tilstrekkelig og hensiktsmessig revisjonsbevis for varelagerets eksistens og tilstand. Det at det ikke er utført alternative revisjonshandlinger, når revisor ikke har vært til stede ved den fysiske varetellingen, mener Finanstilsynet er et grovt brudd på revisorloven §§ 9-4 tredje ledd bokstav e og 9-4 tredje ledd første punktum, jf. ISA 501 punkt 4 til 7.

Når det gjelder oppdrag F fremgår det av revisors arbeidspapir at hele lagerbeholdningen ligger hos ekstern part, som også administrerer lagerbeholdningen, og at revisjonskunden ikke har tilgang til dette lageret. Dersom et varelager som oppbevares og kontrolleres av en tredjepart er vesentlig for regnskapet, skal revisor innhente tilstrekkelig og hensiktsmessig revisjonsbevis for varelagerets eksistens og tilstand ved å utføre en eller begge følgende handlinger: (a) Be om bekreftelse fra tredjeparten om kvanta og tilstand på varelageret som oppbevares på vegne av enheten, (b) Utføre inspeksjon eller andre revisjonshandlinger som er hensiktsmessige ut fra omstendighetene.

Revisor har ikke innhentet skriftlig bekreftelse fra tredjepart i henhold til kravene i ISA 505, og heller ikke utført egen inspeksjon av varelageret. Det fremgår ikke av arbeidspapirene som ligger i revisjonsfilen at revisor har utført andre revisjonshandlinger som er hensiktsmessige med hensyn til varelagerets eksistens og tilstand. I tillegg til revisjonsfilen har revisjonsforetaket oversendt et håndskrevet arbeidspapir skrevet av oppdragsansvarlig revisor. Arbeidspapirer er et referat av samtale som oppdragsansvarlig revisor hadde med tredjepart i begynnelsen av januar 2025, hvor det ble gitt muntlig bekreftelse på lagerbeholdningen som tredjepart oppbevarte. Arbeidspapiret tilfredsstiller ikke kravene til ekstern bekreftelse. Arbeidspapiret ble ved en inkurie ikke lagt i revisjonsfilen, men er en del av revisjonsdokumentasjonen som foreligger i papirbasert arkiv hos revisjonsteamet.

Når revisor i sin planlegging legger til grunn at revisjonsbevis for varelagerets eksistens og tilstand skal innhentes ved tredjepartsbekreftelse, forventer Finanstilsynet at det innhentes en skriftlig tredjepartsbekreftelse. At dette ikke er gjort mener Finanstilsynet er et brudd på revisorloven §§ 9-4 tredje ledd bokstav e og 9-4 tredje ledd første punktum, jf. ISA 501 punkt 8.

Når det gjelder oppdrag G så ble revisors kontrolltelling foretatt 15. januar 2025. Dersom den fysiske varetellingen utføres på en annen dato enn datoen for regnskapet, skal revisor utføre revisjonshandlinger for å innhente revisjonsbevis for hvorvidt endringer i varelageret mellom telledatoen og datoen for regnskapet er behørig registrert. Revisor har ikke innhentet tilstrekkelig revisjonsbevis for hvorvidt endringer i varelageret mellom telledatoen og datoen for regnskapet er behørig registrert. Dette er brudd på revisorloven §§ 9-4 tredje ledd bokstav e og 9-4 tredje ledd første punktum, jf. ISA 501 punkt 5.

For Finanstilsynet

Bjørn Kristiansen
senior tilsynsrådgiver

Cato Grønnern
tilsynsrådgiver

Dokumentet er godkjent elektronisk.